

Asia: VN/19961/2023

Suomen yhdenntetyn energia- ja ilmastosuunnitelman (NECP) päivitys

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Ministeriö

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväs toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen (NECP luku 2.1.1 ja 3.1.1)

-

Avoim vastaus kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja nielujen kasvattamista koskien

Työ- ja elinkeinoministeriö on 22.5.2024 pyytänyt lausuntoa (VN 19961/2023-TEM) kansallisesta yhdenntetyn energia- ja ilmastosuunnitelman luonnoksesta (NECP-luonnos). Ympäristöministeriö on aktiivisesti osallistunut suunnitelman valmisteluun kevään 2024 aikana. Tämä lausunto keskittyy sen vuoksi lähinnä muutamaan yleiseen suunnitelmaluonnokseen liittyvään näkökulmaan.

Ympäristöministeriö toteaa, että NECP-luonnos on laaja ja monipuolinen tilannekatsaus Suomen ilmasto- ja energiapolitiikasta. Luonnos on hyvin ja huolellisesti valmisteltu sen kiireellisestä aikataulusta huolimatta. Luonnos täyttää yleisesti ottaen hallintomalliasetuksen sisältövaatimukset. Merkittävin puute on ajan tasalla olevat politiikkaskenaariot.

NECP:in laatiminen perustuu suoraan EU:n hallintamalliasetukseen, jossa on määritelty suunnitelman sisältövaatimukset. Suunnitelmissa tulee käsitellä EU:n energiaunionin viittä ulottuvuutta eli hiilestä irtautumista, uusiutuvaa energiaa, energiatehokkuutta, energiaturvallisuutta

sekä tutkimusta. Suunnitelman yhtenä keskeisenä osana on kansallisten tavoitteiden ja päämäärien sekä niihin liittyvien politiikkatoimien kuvaaminen.

Energiapolitiikan osalta suunnitelmaluonnoksessa kuvataan viime vuosien käytännössä totaalista irtaantumista venäläisestä energiasta, jota voi pitää melkoisena saavutuksena niin lyhyessä ajassa. Toinen energiapoliitiikan iso kaari eli siirtyminen kohti puhdasta energiatuotantoa sekä sähkön että lämmön osalta on myös hyvin tuotu esiin. Nämä energiapoliitiikan isot trendit kasvattavat voimakkaasti teollisuuden kehitysmahdollisuuksia Suomessa.

NECP:ssä tulee vaatimusten mukaan selostaa suunnitteilla olevia politiikkatoimia ja esittää arvioita niiden vaikuttavuudesta. Suomen valmisteluprosessin kannalta vaatimus on haasteellinen, koska tällä hetkellä ei ole käytettävissä ajan tasalla olevaa politiikkaskenaarioita. Ns. PEIKKO-hankkeen puitteissa on valmistunut kolme nykytoimiskenaariota kevään 2024 aikana ja näitä on voitu hyödyntää NECP-luonnoksen laatimisessa. Sen sijaan uusien politiikkatoimien perusteella muodostuva politiikkaskenaario valmistuu vasta myöhemmin tänä vuonna uuden tutkimushankkeen tuloksena. Näin ollen uusi politiikkaskenaario on esitettävissä vasta ensi vuoden keväänä tapahtuvan NECP-raportoinnin yhteydessä.

Vallitseva skenaariotilanne tarkoittaa sitä, että Suomen NECP-suunnitelma tässä vaiheessa pitkälti perustuu vuonna 2022 valmistuneen kansallisen ilmasto- ja energiastrategian, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman mukaisiin politiikkatoimiin ja arvioihin. KAISU-suunnitelman sektorikohtaiset toimet käydään varsin seikkaperäisesti läpi ja selostetaan, mistä toimista saadaan tarvittava päästövähennemää asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

NECP-luonnoksessa selostetaan, miten politiikkatoimien valmisteluprosessi on organisoitu ja miten se etenee aikataulullisesti. On kuitenkin selvää, että prosessin lopputulosta ei ole mahdollista ennustaa tässä yhteydessä. Uusien toimien riittävyttä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ei ole toisin sanoen mahdollista arvioida tarkasti tällä hetkellä. Lisätoimia tarvitaan kuitenkin, koska nykytoimet eivät riitä esim. ilmastolain mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen vuosina 2030 ja 2035. Tässä yhteydessä voisi myös harkita lisätoimien tarpeen suuruusluokan indikointia tuoreiden nykytoimiskenaarioiden perusteella. Esimerkiksi maankäyttösektorin lisätoimien tarve on hyvin merkittävä nykytoimiskenaarion mukaan. Ympäristöministeriö pitää perusteltuna sitä, että luonnoksessa korostetaan EU:n valmiuspaketin lainsäädäntökokonaisuuden merkitystä myös kansallisten ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta.

NECP-luonnoksessa viitataan hallitusohjelman mukaisen liikennepolttoaineiden jakeluvuorituksen muutokseen tällä hallituskaudella. Luvussa 3.1 todetaan liikenneosiossa, että muutos on tarkoitus sisällyttää tulevaan politiikkaskenaarioon. Luvussa 4.2 todetaan liikenneosiossa tästä poiketen, että muutos on jo sisällytetty nykytoimiskenaarioon ainakin liikenteen osalta. Ympäristöministeriön käsityksen mukaan tekstissä olisi syytä selkeyttää, miten kyseinen muutos on skenaarioissa huomioitu.

Mahdollisena lisätoimena maankäyttösektorilla luonnoksessa mainitaan maankäytön muutosmaksu. Toimen vaikuttavuutta kuvataan tehtyjen selvitysten perusteella mutta lopuksi todetaan, ettei tällaista toimenpidettä sisällytetä tarvittaviin lisätoimiin. Jotta asia avautuisi lukijalle tähän yhteyteen voisi lisätä, mikä on syynä toimenpiteen jättämiseen keinovalikoiman ulkopuolelle.

Hiilidioksidin talteenottoon perustuvia ratkaisuja käsitellään NECP-luonnoksessa kappaleissa 2, 4 ja 5. Kappaleessa 2 kuvataan pitkälti nykytilannetta. Kappaleessa 4 tuodaan hiilidioksidin talteenottoon

perustuvat ratkaisut yhtenä mahdollisuutena vähentää päästöjä edelleen ja kappaleessa 5 esitetään suunniteltujen investointien suuruusluokaksi 200 miljoonaa euroa 2030 mennessä ja sen jälkeen. Sopivassa kohdassa (esimerkiksi kappaleessa 4) voisi tuoda esille esimerkiksi ilmastopaneelin joulukuussa 2023 julkaisemaan arvioon viitaten esiin arvion teknologisten hiilinielujen käyttöönottopotentiaalista, kustannuksista ja kokoluokasta Suomessa ja mainita WAM- skenaarion laatimisen yhteydessä tarkentuvan tiedon.

NECP-luonnoksessa Suomessa esiintyvän energiaköyhyyden kuvaaminen nousee voimakkaammin esiin kuin aikaisemmin. Tähän on keskeisenä syynä vuonna 2022 alkanut energiakriisi ja sen seurauksena tullut energian kallistuminen. Energiaköyhyydestä on tullut uutta tutkimustietoa ja ilmiön kuvaamiseen on otettu käyttöön uusia indikaattoreita. Ympäristöministeriö pitää hyvänä asian perusteellista käsittelyä osana NECP-suunnitelmaa. Energiaköyhyys liittyy temaattisesti myös oikeudenmukaiseen siirtymään, josta on muodostunut ilmastopolitiikan keskeinen elementti. NECP-luonnoksessa tuodaankin esiin, millä tavalla oikeudenmukaista siirtymää on pyritty Suomessa edistämään, mm. JTF (Just Transition Fund)- rahaston avulla. Kyse on myös tähän teemaan liittyvän tietopohjan vahvistamisesta. NECP-luonnoksessa selostetaan myös, miten EU:n sosiaalisen ilmatorahaston (SCF) valmistelut Suomessa etenevät. Siihen liittyvän suunnitelman valmistelussa on myös tarpeen saada tietoa Suomessa esiintyvistä energiaköyhyydestä ja -haavoittuvuudesta. Tärkeänä lähtökohtana tässä työssä on uuden fossiilisten polttoaineiden jakelijoiden päästökaupan aiheuttamien vaikutusten huomioon ottaminen, kuten NECP-luonnoksessa todetaan.

NECP-suunnitelman loppupuolella kuvataan näköpiirissä olevia vihreän siirtymän investointeja sekä arvioituja investointitarpeita ottaen huomioon jo asetetut ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteet. Tulossa olevien investointien arviointi on kuitenkin erittäin vaikeaa, koska indikaatiivisten investointisuunnitelmien ja toteutuneiden investointien ero voi olla hyvinkin merkittävä. Ympäristöministeriön käsityksen mukaan indikaatiivisten investointisuunnitelmien kartoitus voi kuitenkin antaa tietoa siitä, mille sektoreille uudet investoinnit voivat kohdentua, sen sijaan niiden suuruusluokka on hyvin epävarmalla pohjalla. Vaikka investoinnit aiheuttavat merkittäviä kustannuksia, toimimattomuus voi kuitenkin aiheuttaa vielä suurempia kustannuksia pitkällä aikavälillä.

Nyt lausunnolla oleva NECP-luonnos tulee lausuntokierroksen päätyttyä viimeistellä ja sen jälkeen toimittaa komissiolle kesäkuun loppuun mennessä. Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota siihen, että suunnitelman viimeistelyyn on jäämässä tällä aikataululla kovin vähän aikaa. Tämä koskee erityisesti niiden tahojen kommentteja, jotka eivät ole vielä voineet osallistua suunnitelman laatimiseen.

2) Uusiutuvan energian edistäminen (NECP luku 2.1.2 ja 3.1.2)

-

Avoin vastaus uusiutuvan energian edistämistä koskien

-

3) Energiatehokkuuden edistäminen (NECP luku 2.2 ja 3.2)

-

Avoin vastaus energiatehokkuuden edistämistä koskien

-

4) Energiaturvallisuus (NECP luku 2.3 ja 3.3)

-

Avoim vastaus energiaturvallisuutta koskien

-

5) Energian sisämarkkinat (NECP luku 2.4 ja 3.4)

-

Avoim vastaus energian sisämarkkinoita koskien

-

6) Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky (NECP luku 2.5 ja 3.5)

-

Avoim vastaus tutkimusta, innovointia ja kilpailukykyä koskien

-

Avoim vastaus muita kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman osia koskien. Mikäli mahdollista, kerro vastauksessasi mitä suunnitelman lukua vastauksesi koskee

-

Rahnasto Oili
Ympäristöministeriö

Cederlöf Magnus
Ympäristöministeriö